Soška fronta 1915–1917

23. maja 1915 je Italija napovedala vojno Avstro-Ogrski in proti njej odprla novo fronto prve svetovne vojne, ki je potekala od Švicarske meje do Jadranskega morja. Bojišča ob Soči se je prijelo ime soška fronta, branila ga je avstro-ogrska 5. armada pod poveljstvom generala Boroevića. Njej nasproti sta stali italijanski 2. in 3. armada pod poveljstvom generala Cadorne. Glavna cilja italijanske vojske sta bila zasedba Trsta in Gorice ter prodor skozi Vipavsko dolino proti Ljubljani.

Že takoj po začetku soške fronte so se avstro-ogrski branilci na območju severno od Sabotina umaknili na levi breg reke Soče in zasedli položaje med Desklami in Zagoro. Obdržali pa so položaje na Sabotinu in severnem bregu Soče vzhodno od Gorice. Po štirinajstih mesecih bojev na soški fronti je italijanski vojski med 6. sokko bitko avgusta 1916 uspelo zavzeti Gorico, Sabotin in Doberdobsko planoto. Avstro-ogrske enote so se umaknile na levi breg Soče in zasedle dotedanjo rezervno obrambno črto Prižnica–Zagora–Zagomila–Vodice–Sveta Gora–sedlo Prevala–Škabrijel–Sv. Katarina (Kekec)–Vetrišče–Panovec. Zaradi silovitega pritiska italijanske vojske v 11. soški bitki in nevarnosti zloma fronte so se avstro-ogrski branilci v noči na 24. avgust 1917 umaknili s svojih položajev na Vrati Gori in bojišč severno od nje ter zasedli novo obrambno črto na Banjšicah. Škabrijel pa je zdržal obrambo vse do avstro-ogrsko-nemškega preboja fronte v 12. soški bitki (oktober 1917).

Sabotin

Muzej na prostem Prižnica – spominski park

Vzpetina Prižnica nad Plavami je bila v času soške fronte bolj poznana kot kota 383. Po italijanski vojni napovedi Avstro-Ogrski so se branilci umaknili na levi breg reke Soče, za seboj pa porušili vse mostove, tudi most v Plavah. Italijanske enote so že junija 1915 prekoračile reko Soče (postavili so pontonski most) in utrdile položaje ob samem vznožju Prižnice. Avstro-ogrski branilci so se umaknili na vrh hriba. Kota 383 je italijanski vojski uspelo zavzeti šele v 10. soški bitki maja 1917. Zaradi hudih bojev je dobila tudi ime »krvava kota«.

Italijanska in avstro-ogrska vojska sta na celotnem območju Prižnice zgradili obsežen kompleks vojaške infrastrukture ter tri vojaška pokopališča. Ostanki te dediščine so vidni še danes (vodno korito, ostanki barake v bližini kaverne brigade Avellino, obvozovališče ranjencev, streliški jarki in kaverne ...) in s krožno potjo preko kote 383 povezani v spominski park Prižnica. Na Prižnice se lahko povzpnemo iz dveh smeri – iz Plavi po vojaški mulatjeri oz. »italijanski« strani ali iz vasi Paljevo (od cerkvice sv. Kvirina) po »avstrijski strani«.

Muzej na prostem Vodice

Vodice so vrh na jugozahodnem delu Banjške planote, ki nudi lep razgled proti Sveti Gori, Sabotinu in vse tja do morja. Na vrhu je mavzolej italijanskega generala Maurizia Ferrante Gonzage ter spomenik alpinskim bataljonom Monte Levana, Aosta in Val Toce, ki so 18. maja 1917 zavzeli severozahodni del Vodic. Zaradi začetka 2. svetovne vojne mavzoleja niso dokončali, zato general v njem ni bil nikoli pokopan. Zanimiv je tudi obisk večnadstropne kaverne in številnih ohranjenih streliških jarkov.

Ko so italijanske enote v prvih dneh 10. soške bitke maja 1917 zavzele Prižnico in greben Kuka, so se boji preselili na odsek Vodice–Sveta Gora, ki je do tedaj predstavljal avstro-ogrsko rezervno črto. Kasneje so zasedli tudi del Vodic. Med 11. ofenzivo avgusta 1917 so se avstro-ogrski branilci umaknili s Svete Gore in tistega dela Vodic, ki so ga že držali v svojih rokah, ter zasedli nove obrambne položaje globlje na Banjški planoti.

Mavzolej • Mausoleo • Mausoleum • Mausoleum

Sveta Gora

Bazilika na Sveti Gori je bila že pred prvo svetovno vojno tako kot danes pomembno romarsko svetišče ter izjemna razgledna točka. Na grebenu Svete Gore je avstro-ogrska vojska izvrtala številne kaverne, na zalednem pobočju pa so zgradili barakarska naselja, manjše kaverne za poveljstva in sanitetne postaje. Spomladi 1917 so tja speljali tudi tovorno žičnico. Skozi greben hriba so izvrtali daljši podzemni rov in z njim povezali prve bojne jarke z zaledjem. Že ob začetku soške fronte so patri frančiškani s Svete Gore umaknili podobo Marije Božje. Svetogorsko Kraljico. Med boji so bile bazilika in sosednje stavbe popolnoma porušene. Danes so vse zaminirajte ostalo z lahkoto dosegljive, saj so večinoma ob cesti, ki pelje na vrh hriba. Posebno doživetje pa predstavlja vzpon skozi podzemni rov.

Plave

Muzej na prostem Škabrijel

Škabrijel je do 6. soške bitke avgusta 1916 predstavljal rezervno obrambno črto avstro-ogrske vojske (Sveta Gora–sedlo Prevala–Škabrijel–Sv. Katarina). Po italijanskem zavzetju Gorice in Sabotina pa se je znašel na prvi frontni črti. Ko so se avstro-ogrske enote umaknile na levi breg Soče, so za seboj porušile vse mostove, tudi osrednji obok Solkanskega železniškega mostu. V 11. soški bitki avgusta 1917 so se avstro-ogrski branilci umaknili s svojih položajev na Sveti Gori na novo obrambno črto na Banjšicah. Posledica tega je bil tudi umik branilcev Škabrijela na višje ležeče položaje na grebenu, imenovanem Veliki hrib. Hrib je bil obkoljen kar s treh strani, vendar je branilcem uspelo obdržati vrh in večji del grebena vse do avstro-ogrsko-nemškega preboja fronte v 12. soški bitki oktobra 1917.

Iz časa soške fronte se je na Škabrijelu ohranilo veliko ostalin, ki so povezane v muzej na prostem. Na Škabrijel se lahko peš povzpnemo iz več izhodišč (Sv. Katarina/Kekec, Vratca, Prevala).

Prevala

Poti vodijo mimo jarkov, kavern, opazovalnic, strelskih in topniških položajev, pa tudi mimo številnih spomenikov in obeležij. Posvečeni so vojakom raznih narodnosti, padlim na Škabrijelu, med drugimi tudi Slovencem in Madžarom (piramida). Na vrhu Škabrijela je razgledni stolp, ki nudi slikovit razgled na Novo Gorico in okolico. Prelaz Vratca je v času soške fronte predstavljal pomembno točko avstro-ogrske oskrbe bojišča, zato so ob cesti Kromberk–Ravnica že leta 1915 obzidali dva vodna izvira.

Globočak in Korada

V času soške fronte sta bila Globočak in Korada s številnimi kavernami, opazovalnicami in topniškimi položaji med pomembnejšimi utrjenimi vrhovi italijanske vojske na grebenu Kolovrata. Sprehodi po Koradi, od koder se odpira čudovit razgled na vse strani, so prelepi v vseh letnih časih, travniki pa so večino leta polni cvetja. Malo nižje si lahko ogledate tudi cerkvico Sv. Jedrt (Genderca), ki je bila med prvo svetovno vojno porušena in kasneje obnovljena. V zavetju pod vrhom Korade je planinska koča, zgrajena na italijanskem protileta-lskem položaju.

Pot miru po Goriških Brdih

Že prve dni po začetku soške fronte je italijanska vojska zasedla večji del Goriških Brd razen Sabotina. Tu je uredila močno zaledje za oskrbovanje in delovanje svojih enot na bojišču. Postavila je številne topniške položaje, zgradila ceste in ozkotirne železniške proge, skladišča in nastanitvene centre ter vodne zbiralnike. Na območju Brd so zgradili okoli 22 km novih cest, predvsem povezavo med Dobrovim, Vipolžami in dolino Birše. Ena izmed novih cest je bila tudi cesta Hlevnik–Vrhovlje pri Kožbani s številnimi betonskimi ograjami in velikim kamnitim mostom, na katerem je še danes ohranjena spominska plošča inženirskim enotam. Po dolinah potokov Kožbanjška, Birše in Pevnice so delovale tudi ozkotirne proge. Postavili so skoraj 30 sanitetnih in bolniščnicnih postaj, ena izmed največjih je bila v Kojskem. Posledično je po Brdih nastalo okoli 20 italijanskih vojaških pokopališč, ki so bila po končani prvi svetovni vojni prekopana, posmrtni ostanki vojakov pa preneseni v kostnico na Oslavju.

Dobrovo

Belo

Muzej na prostem Sabotin – park miru

Zaradi svoje strateške lege je bil Sabotin ključna obrambna točka avstro-ogrske armade za obrambo Gorice. Ta je na Sabotinu že pred spopadom z Italijo začela utrjevati položaje. Avstro-ogrski vojaki so italijanskim napadom kljubovali vse do 6. sokše bitke avgusta 1916. Z italijansko zasedbo Sabotina, Kalvarije in Gorice se je zlomilo tako imenovano goriško mostišče na desnem bregu reke Soče.

Danes je območje Sabotina urejeno v park miru. Zgodovina 1. svetovne vojne nas še vedno spremlja na vsakem koraku, saj je hrib dodobra prepreden s streliskimi jarki in podzemnimi rovi, zdaj očiščenimi in urejenimi za ogled. Najbolj so zanimivi sistemi kavern na grebenu, ki so bili po 6. soški bitki preurejeni v italijanske topniške galerije za obstreljevanje avstro-ogrskih položajev na Sveti Gori, Vodicah, Kuku, Prižnici in Škabrijelu.

Sabotin je zaradi svoje lege, burne zgodovine in naravoslovnih znamenitosti odlična razgledna ter izletniška točka za širše območje Goriške, po njem so razpredene pohodne in kolesarske poti. V nekdanji stražarnici je urejena informacijska točka ter muzejska zbirka prve svetovne vojne. Obiskovalec si ob poti na Sabotin lahko ogleda tudi štiri velike či ti male kamnite piramide, ki označujejo frontno črto med šesto soško bitko.

Zasebne zbirke

V krajih, kjer je nekoč potekala soška fronta je veliko zbirateljev, ki so dolga leta zbirali njene ostaline in jih uredili v lične in bogate muzejske zbirke. Ideja ustanovitvi predstavov so zbirali tudi zgodbe ustnega izročila, ki jih pripovedujejo z osebnim žarom in veliko znanja.

Kobarid

Fronte isontino 1915–1917

Il 23 maggio 1915 l'Italia dichiarò guerra all'Impero austro-ungarico aprendo contro di esso quel nuovo fronte della Prima guerra mondiale che andava dal confine svizzero sino al mare Adriatico. Ai campi di battaglia lungo l'Isonzo venne dato il nome di Fronte isontino, difeso dalla 5. armata austro-ungarica al comando del generale Boroević. A contrastarla erano la 2. e 3. armata italiana sotto il comando del generale Cadorna. Lo scopo principale dell'esercito italiano era l'occupazione di Trieste e Gorizia e l'avanzata verso Ljubljana (Lubiana) attraverso la valle del Vipacco.

Subito dopo l'apertura del Fronte isontino, i difensori austro-ungarici presenti nella zona settentrionale del Sabotino si spostarono sulla sponda sinistra del fiume Isonzo ed occuparono le posizioni tra Deske e Zagora. Tennero anche le posizioni sul Sabotino e sulla sponda destra dell'Isonzo ad est di Gorizia. Dopo quattordici mesi di combattimenti sul Fronte isontino, l'esercito italiano durante la 6. battaglia isontina, nell'agosto 1916, riuscì a conquistare Gorizia, il Sabotino e l'altopiano di Doberdò. Le unità austro-ungariche si spostarono sulla sponda sinistra dell'Isonzo ed occuparono quella che fino ad allora era la linea difensiva di riserva Prižnica–Zagora–Zagomila–Vodice–Sveta Gora (Monte Santo)–sella di Prevala–Škabrijel (M. San Gabriele)–Sv. Katarina/Kekec (Santa Caterina)–Vetrišče–Panovec. A causa della veemente pressione dell'esercito italiano nel corso dell'11. battaglia isontina e per il pericolo della rottura del fronte, i difensori austro-ungarici nella notte del 24 agosto 1917 si spostarono dalle proprie postazioni sul Monte Santo e nei campi di battaglia a nord di esso, occupando una nuova linea difensiva sulle Banjšice (Bainsizza). Il San Gabriele mantenne invece la difesa sino allo sfondamento del fronte da parte degli austro-ungarici e tedeschi nella 12. battaglia isontina (ottobre 1917).

Kaverna 6. stotnije 1887 • Caverna della 6ª compagnia 1887 • Cavern of the 6th Company of 1887 • Kaverne der 6. Kompanie 1887

Muzej na prostem Prižnica – parco commemorativo

L'altura di Prižnica sopra Plave era ai tempi del Fronte isontino meglio conosciuta come quota 383. Dopo la dichiarazione di guerra italiana all'Impero austro-ungarico, i difensori si spostarono sulla sponda sinistra del fiume Isonzo, distruggendo dietro a sé tutti i ponti, anche il ponte a Plave. Le unità italiane già nel giugno 1915 oltrepassarono il fiume Isonzo (avevano posizionato un ponte di barche) e rafforzarono le postazioni ai piedi stessi di Prižnica. I difensori austro-ungarici si spostarono sulla cima del monte. Gli italiani riuscirono a conquistare quota 383 solo nel corso della 10. battaglia isontina nel maggio 1917. Per i feroci combattimenti che vi avvennero, fu chiamata anche «quota insanguinata».

Gli eserciti italiano ed austro-ungarico sull'intera area di Prižnica costruirono un vasto complesso di infrastrutture militari e tre cimiteri militari. I resti di questo patrimonio sono visibili ancor oggi (la fontana, i resti di una baracca nei pressi della caverna della brigata Avellino, un posto di medicazione per i feriti, trincee e caverne...) e sono collegati, grazie ad un sentiero circolare che attraversa quota 383, nel Parco commemorativo di Prižnica. Possiamo salire sulla Prižnica da due direzioni – da Plave lungo la mulattiera militare, ovvero dalla parte «italiana», oppure dal paese di Paljevo (partendo dalla chiesetta di S. Quirino) lungo la parte «austriaca».

Sv. Kvirin

Museo all'aperto di Vodice

Vodice è una cima sul lato sud-ovest dell'altopiano della Bainsizza, che offre una bella visuale verso il Monte Santo, il Sabotino, arrivando sino al mare. Sulla cima troviamo il mausoleo del generale italiano Maurizio Ferrante Gonzaga ed il monumento ai battaglioni alpini Monte Levana, Aosta e Val Toce che il 18 maggio 1917 conquistarono il lato nord-occidentale del Vodice. A causa dell'inizio del secondo conflitto mondiale, il mausoleo non venne terminato, per questo motivo il generale non vi venne mai sepolto. Interessante è anche la visita della caverna a più piani ed a numerose trincee conservate.

Quando le unità italiane, nei primi giorni della 10. battaglia isontina nel maggio 1917, conquistarono Prižnica e la cresta del Kuk, i combattimenti si trasferirono sulla tratta Vodice–Monte Santo, che sino a quel momento rappresentava la linea di riserva austro-ungarica. Più tardi occuparono anche parte delle Vodice. Durante l'11. offensiva, nell'agosto 1917, i difensori austro-ungarici si spostarono dal Monte Santo e da quella parte delle Vodice che tenevano ancora in mano, ed occuparono nuove postazioni difensive più all'interno dell'altopiano della Bainsizza.

Solkan

Sveta Gora (Monte Santo)

La basilica sul Monte Santo già precedentemente alla Prima guerra mondiale era, così come adesso, un importante santuario per pellegrini ed un eccezionale punto di osservazione. Sulla sommità del Monte Santo l'esercito italiano scavò numerose caverne, sul versante delle retrovie vennero costruite baraccopoli, caverne più piccole per il comando e stazioni sanitarie. Nella primavera del 1917 là venne trasportata una teleferica. Attraverso la sommità del monte vennero scavate lunghe gallerie sotterranee, collegando grazie ad esse le prime trincee di battaglia con le retrovie. Già all'apertura del Fronte isontino i padri francescani trasferirono dal Monte Santo l'immagine della Madre di Dio, Regina del Monte Santo. Durante i combattimenti la basilica e gli edifici vicini furono completamente distrutti. Oggi i resti più interessanti sono facilmente raggiungibili, visto che per la maggior parte si trovano lungo la strada che porta alla cima del monte. Un'esperienza particolare è rappresentata dalla salita attraverso la caverna sotterranea.

Sabotin

Collezioni private

Nei luoghi dove un tempo si sviluppava il Fronte isontino ci sono numerosi collezionisti che per tanti anni hanno raccolto i suoi resti, organizzandoli in belle e ricche collezioni museali. Oltre ad oggetti interessanti, sono raccolte anche storie della tradizione orale, raccontate con fervore personale e grande cognizione.

The Isonzo Front 1915–1917

On the 23rd of May 1915 Italy declared war on Austria-Hungary and thus a new front of the Great War was opened that ran from the Swiss border to the Adriatic. The battlefield along the river Soča (Isonzo) was called the Isonzo Front, and the territory along it was defended by the Austro-Hungarian 5th Army under the command of General Boroević. Deployed on the opposite side were the Italian 2nd and 3rd Armies under the command of General Cadorna. The Italian army concentrated their efforts on two main goals: to occupy Trieste and Gorizia, and to break through the Vipavska dolina valley towards Ljubljana.

Already at the beginning of the Isonzo Front the Austro-Hungarian defenders in the area north of Mt. Sabotin retreated to the left bank of the Soča and occupied positions between Deske and Zagora. However, they retained the positions on Mt. Sabotin and on the right bank of the Soča east of Gorizia. During the Sixth Isonzo Battle in August 1916, after fourteen months of combats on the Isonzo Front, the Italian army succeeded in conquering Gorizia, Mt. Sabotin and the Doberdo plateau. The Austro-Hungarian troops withdrew to the left bank of the Soča and occupied the previous reserve line of defence Prižnica–Zagora–Zagomila–Vodice–Sveta Gora–Prevala saddle –Škabrijel–Sv. Katarina (Kekec)–Vetrišče–Panovec. Because of the fierce pressure of the Italian army in the Eleventh Isonzo Battle and the imminent threat of a breakdown of the front, the Austro-Hungarian defenders retreated from their positions on Mt. Sveta Gora and the battlefields north of it on the 24th of August 1917 and occupied a new line of defence on the Banjšice plateau. In contrast, the defence held up on Mt. Škabrijel all to the Austro-Hungarian-German breakthrough of the front in the Twelfth Isonzo Battle (October 1917).

Outdoor museum Prižnica – memorial park

During the time of the Isonzo Front, the hill of Prižnica above Plave was better known as Hill 383. After Italy declared war on Austria-Hungary, the defenders moved to the left bank of the river Soča and destroyed all the bridges behind, also the bridge at Plave. The Italian troops crossed the Soča (they set up a pontoon bridge) as early as June 1915 and fortified their positions at the foothill of Prižnica. The Austro-Hungarian defenders withdrew to the top of the hill. The Italian army succeeded in conquering Hill 383 as late as May 1917, in the Tenth Isonzo Battle. Due to the fights it was also named "the Bloody Hill".

The Italian and the Austro-Hungarian armies built a vast complex of military infrastructure and three military cemeteries in the entire area of Prižnica. Remains of this heritage can still be seen today (a water trough, remains of a cabin near the cave of the Avellino brigade, a dressing station, trenches, caves, etc.), and a circular path across Hill 383 connects them within the Memorial Park Prižnica. Prižnica is accessible from two directions – from Plave along the military mule-trail (mulatiera), which means the "Italian" side, and from the village of Paljevo (from the little Church of St. Quirinus) along the "Austrian side".

Outdoor museum Vodice

Vodice is an elevation at the southwest part of the Banjška planota plateau from where an unimpeded view is offered of Mt. Sveta Gora, Mt. Sabotin and further southwards to the sea. On the top of Vodice there are the mausoleum of the Italian General Maurizio Ferrante Gonzaga and a monument to the alpine battalions Monte Levana, Aosta and Val Toce which conquered the north-western part of Vodice on the 18th of May 1917. The mausoleum had not been completed by the time when the Second World War started, so the general was never buried in it. It is also interesting to visit a several-storey cave and numerous preserved trenches.

When Italian troops conquered Prižnica and the ridge of Mt. Kuk during the first days of the Tenth Isonzo Battle in May 2017, the fights moved to the section Vodice–Sveta Gora which had represented the Austro-Hungarian reserve line. Later, the Italians also occupied part of Vodice. During the Eleventh Offensive in August 1917, the Austro-Hungarian defenders withdrew from Mt. Sveta Gora and that part of Vodice which they had still held in their hands, and occupied new positions of defence deeper in on the Banjška planota plateau.

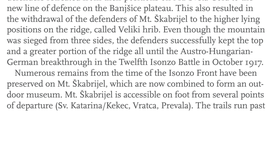
Kanal

Museo all'aperto del Sabotino – parco della pace

Per la sua posizione strategica il Sabotino fu un punto difensivo chiave dell'armata austro-ungarica per la difesa di Gorizia. Sul Sabotino essa già prima dei combattimenti iniziò a fortificare le postazioni. I soldati austro-ungarici tennero testa agli attacchi italiani sino alla 6. battaglia isontina dell'agosto 1916. Con l'occupazione italiana del Sabotino, del Monte Calvario e di Gorizia si spostò la cosiddetta testa di ponte goriziana sulla sponda destra del fiume Isonzo.

Oggi l'area del Sabotino è stata organizzata in un parco della pace. La storia della 1. guerra mondiale ci accompagna ancora ad ogni passo, visto che il monte è interamente percorso da trincee e gallerie sotterranee, oggi ripulite e sistemate per le visite. Più di altri sono interessanti i sistemi di caverne sulla cresta, che dopo la 6. battaglia isontina vennero riadattati in gallerie dell'artiglieria italiana per il bombardamento delle postazioni austro-ungariche su Monte Santo, Vodice, Kuk, Prižnica e San Gabriele.

Il Sabotino è, per la sua posizione, la storia tumultuosa e le peculiarità naturalistiche, un eccellente punto panoramico ed escursionistico per il più ampio territorio goriziano, lungo esso si diramano sentieri per camminatori e ciclisti. Nell'ex posto di guardia è sistemato un punto informativo e una collezione museale della Prima guerra mondiale. Il visitatore lungo la strada per il Sabotino può osservare quattro grandi e tre piccole piramidi in pietra che contrassegnano la linea del fronte durante la sesta battaglia isontina.

Sabotin

Collezioni private

Nei luoghi dove un tempo si sviluppava il Fronte isontino ci sono numerosi collezionisti che per tanti anni hanno raccolto i suoi resti, organizzandoli in belle e ricche collezioni museali. Oltre ad oggetti interessanti, sono raccolte anche storie della tradizione orale, raccontate con fervore personale e grande cognizione.

Isonzofront 1915–1917

Italien erklärte an 23. Mai 1915 Österreich-Ungarn den Krieg und eröffnete eine neue Frontlinie des Ersten Weltkrieges, die von der schweizerischen Grenze bis zum Adriatischen Meer verlief. Die Schlachtfelder am Fluss Isonzo (Sočafluss) erhielten den Namen Isonzofront und diese wurde von der österreichisch-ungarischen 5. Armee, die unter der Kommandantur von General Boroević stand, geleitet. Ihr gegenüber standen die 2. und 3. italienische Armee unter der Kommandantur von General Cadorna. Die Hauptziele der italienischen Armee waren die Besetzung von Triest und Görz, sowie der Durchbruch durch das Vipavatal in Richtung Ljubljana.

Gleich nach Beginn der Isonzofront zogen sich die österreichisch-ungarischen Verteidiger auf das Gebiet westlich des Sabotin auf die linke Seite des Isonzoufers, zurück und besetzten die Stellungen zwischen Deskle und Zagora. Sie hielten jedoch die Stellungen auf dem Sabotin und dem rechten Isonzoufer, östlich von Görz. Nach vierzehnmonatigen Kämpfen an der Isonzofront gelang es den italienischen Soldaten während der 6. Isonzoschlacht im August 1916 Görz, den Sabotin und das Doberdoplateau einzunehmen. Die österreichisch-ungarischen Einheiten zogen sich auf die linke Seite des Isonzoufers zurück und besetzten die damalige Reserveverteidigungslinie Prižnica–Zagora–Zagomila–Vodice–Sveta Gora–Prevalasattel–Škabrijel–Hl. Katarina (Kekec)–Vetrišče–Panovec. Aufgrund des heftigen Drucks der italienischen Armee während der 11. Isonzoschlacht und der Gefahr des Zusammenbruchs der Front zogen sich die österreichisch-ungarischen Verteidiger in der Nacht auf den 24. August 1917 aus ihren Stellungen auf Sveta Gora und den Schlachtfeldern nördlich davon zurück und besetzten eine neue Verteidigungslinie auf dem Banjšiceplateau. Auf dem Škabrijel hielt die Verteidigung bis zum österreichisch-ungarisch-deutschen Durchbruch in der 12. Isonzoschlacht (Oktober 1917).

Sveta Gora

Freilichtmuseum Prižnica – Gedenkpark

Die Anhöhe Prižnica über Plave war zur Zeit der Isonzofront eher unter dem Namen Kote 383 bekannt. Nach der italienischen Kriegserklärung gegen Österreich-Ungarn zogen sich die Verteidiger auf die linke Seite des Isonzoufers zurück und zerstörten bei ihrem Rückzug alle Brücken hinter sich, auch die bei Plave. Die italienischen Einheiten überschritten bereits im Juni 1915 den Isonzofluss (Sočafluss) (sie erbauten eine Pontonbrücke) und befestigten ihre Stellungen am Fuße des Prižnica. Die österreichisch-ungarischen Verteidiger zogen sich auf den Gipfel des Berges zurück. Es gelang der italienischen Armee erst in der 10. Isonzoschlacht, im Mai 1917, die Kote 383 einzunehmen. Augrund der schlimmen Kämpfe, erhielt sie auch den Namen die »blutige Kote«.

Die italienische und österreichisch-ungarische Armee erbaute auf dem gesamten Gebiet von Prižnica einen umfangreichen Komplex militärischer Infrastruktur und drei Soldatenfriedhöfe. Die Hinterlassenschaften dieses Erbes sind noch heute sichtbar (Wasserttrog, Reste einer Baracke in der Nähe der Kaverne der Brigade Avellino, Verbandsplatz, Schützengräben und Kavernen...) und wurden durch den Rundweg über die Kote 383 miteinander zum Gedenkpark Prižnica verbunden. Nach Prižnica gelangen wir aus zwei Richtungen – aus Plave über eine Mulatiere (Versorgungsweg, bzw. über die „italienische" Seite, oder aus dem Dorf Paljevo (von der Kirche des Hl. Quirin) auf der „österreichischen Seite".

Piramida • Piramide • Pyramid • Pyramide

The Walk of Peace in Goriška Brda

Already in the initial days of the Isonzo Front the Italian army occupied the greater part of Goriška Brda hills, except for Mt. Sabotin. It organized a powerful rear in this area for the supply and operation of its troops on the battlefield. It set up numerous gun positions, built roads and narrow-gauge railways, magazines and housing facilities and water reservoirs. In the area of Goriška Brda, they built about 22 km of new roads, above all the connection between Dobrovo, Vipolže and the valley of the Birša. Among these new roads was also the road Hlevnik-Vrhovlje pri Kožbani, with numerous concrete fences and a big stone bridge which still bears a memorial plaque dedicated to engineering troops. In the valleys of the brooks Kožbanjšček, Birša and Pevnica narrow gauge railways also operated. Almost 30 medical service stations and hospitals were erected; one of the biggest was at Kojsko. Resultantly, about 20 Italian military cemeteries were set up in Brda; after the War, they were abandoned and mortal remains of the buried soldiers were transferred to the charnel house at Oslavia.

Outdoor museum Sabotin – The Park of Peace

Because of its strategic position Mt. Sabotin was the key point of the Austro-Hungarian defence of Gorizia. The Austro-Hungarian army began to fortify their positions on Mt. Sabotin even before the encounter with Italy, so that their soldiers could resist Italian attacks until the Sixth Isonzo Battle in August 1916. The Italian conquest of Mt. Sabotin, Kalvarija and Gorizia gave rise to the breakdown of the so-called Gorizia bridgehead on the right bank of the Soča.

Now the area of Mt. Sabotin is arranged as a park of peace. The history of the Great War still follows us at every step, since the mountain is thoroughly riddled with trenches and tunnels which are now cleaned and tidied up for visitors. The most interesting seem to be the systems of caves along the ridge which were rearranged after the Sixth Isonzo Battle into Italian gun galleries for shelling Austro-Hungarian positions on Mt. Sveta Gora, Vodice, Kuk, Prižnica and Škabrijel.

Due to its position, turbulent history and natural points of interest Mt. Sabotin is a splendid vantage point and hikers' destination for a wider area of Goriško; it is crisscrossed by trekking and biking trails. In a former guardhouse the information point, as well as the Great War museum collection are organized. On their way to Mt. Sabotin visitors can also see four big and three small stone pyramids which mark the front line as it ran during the Sixth Isonzo Battle.

Trg Evrope • Piazza Transalpina

Private collections

In places where the Isonzo Front ran in the past numerous collectors live who gathered wartime remains for long years and have arranged them in neat and rich museum collections. In addition to interesting material pieces they also searched for stories of oral tradition which they themselves communicate now with personal enthusiasm and great knowledge.

Padlim Slovencem na Škabrijelu • Ai caduti sloveni sul San Gabriele • To the Slovenians fallen on Mt. Škabrijel • Den auf dem Škabrijel gefallenen Slowenen

Globočak und Korada

Zur Zeit der Isonzofront (Sočafront) befanden sich Globočak und Korada mit seinen vielen Kavernen, Beobachtungsposten und Kanonenstellungen unter den wichtigeren, befestigten Gipfeln der italienischen Armee auf dem Kamm des Kolovrat. Spaziergänge auf Korada, von wo sich ein herrlicher Ausblick in alle Richtungen anbietet, sind zu allen Jahreszeiten außergewöhnlich schön, da die Wiesen fast im ganzen Jahr voller Blumen sind. Etwas tiefer können Sie sich die Kirche der Hl. Gertrude (Sv. Genderca) anschauen, diese wurde während des ersten Weltkrieges zerstört und später wieder erneuert. Im Schutze unter dem Gipfel des Korada befindet sich eine Berghütte, die auf einer italienischen Luftschutzstellung erbaut wurde.

Der Weg des Friedens in Goriška Brda

Bereits in den ersten Tagen nach Beginn der Isonzofront besetzte die italienische Armee den größten Teil der Goriška Brda, jedoch nicht den Sabotin. Hier befestigten sie ein starkes Hinterland, das zur Versorgung und Funktionsfähigkeit ihrer Einheiten auf dem Schlachtfeld diente. Sie errichteten viele Kanonenstellungen und erbauten Straßen und Schmalspurbahnen, Lager und Unterbringungszentren sowie Wasserspeicher. Auf dem Gebiet der Goriška Brda erbauten sie ca. 22 km neue Straßen, vor allem die Verbindung zwischen Dobrovo, Vipolže und dem Biršatal. Eine der neuen Straßen war auch die Straße Hlevnik-Vrhovlje bei Kožbana mit vielen Betongeländern und einer großen Steinbrücke, auf der noch heute eine Gedenktafel für die Ingenieureinheiten erhaltenen ist. In den Tälern der Bačni in Kožbanjšček, Birša und Pevnica verkehrten auch Schmalspurbahnen. Sie erbauten auch fast 30 Sanitäts- und Krankenhausstationen, eine der größten befand sich in Kojsko. Infolgedessen entstanden in der Goriška Brda etwa 20 italienische Friedhöfe, die aber nach dem Ersten Weltkrieg umgegraben wurden. Die sterblichen Überreste der Soldaten wurden in das Beinhaus Oslavia umgebettet.

Hlevnik-Brdice

Freilichtmuseum Vodice

Vodice ist eine Anhöhe auf dem südwestlichen Teil des Banjšiceplateaus, die einen schönen Ausblick in Richtung Sveta Gora, Sabotin und in Richtung Meer bietet. Auf der Anhöhe befindet sich ein Mausoleum des Generals Maurizio Ferrante Gonzaga, sowie ein Denkmal des Alpini-Bataillons Monte Levana, Aosta und Val Toce, die am 18. Mai 1917 den nordwestlichen Teil des Vodice eingenommen haben. Aufgrund des Beginns des 2. Weltkrieges konnte das Mausoleum nicht fertiggestellt werden und der General dort niemals beerdigt werden. Auch der Besuch der mehrstöckigen Kaverne und der vielen erhaltenen Schützengräben ist interessant. Als die italienischen Einheiten in den ersten Tagen der 10. Isonzoschlacht, im Mai 1917, Prižnica und den Kamm des Kuks eingenommen haben, siedelten sich die Kämpfe auf den Abschnitt Vodice-Sveta Gora um, der bis dahin die österreichisch-ungarische Reservelinie bedeutete. Später nahmen sie auch einen Teil des Vodice ein. Die österreichisch-ungarischen Verteidiger zogen sich während der 11. Offensive, im August 1917, von Sveta Gora und diesem Teil des Vodice, den sie noch immer besetzt hielten, zurück und besetzten neue Verteidigungsstellungen, die sich tiefer auf dem Banjšiceplateau befanden.

Sveta Gora

Die Basilika auf Sveta Gora war bereits vor dem Ersten Weltkrieg, ebenso wie heute, eine wichtige Pilgerstätte, sowie ein außergewöhnlicher Aussichtspunkt. Auf dem Kamm des Sveta Gora erbaute die österreichisch-ungarische Armee viele Kavernen und auf dem hinteren Hang erbaute sie eine Barackensiedlung, kleinere Kavernen für die Befehlshaber und Sanitätsstationen. Im Frühjahr 1917 wurde dort auch eine Lastseilbahn errichtet. Durch den Kamm wurde er ein längerer unterirdischer Gang gebaut, um damit die vorderesten Schützengräben mit dem Hinterland zu verbinden. Bereits zu Beginn der Kämpfe an der Isonzofront haben die Franziskanerpater von Sveta Gora das Bildnis der Mutter Gottes, die Königin von Sveta Gora, versteckt. Während der Kämpfe sind die Basilika und die umliegenden Gebäude vollkommen zerstört worden. Heute sind alle interessanteren Hinterlassenschaften mit Leichtigkeit zu erreichen, denn größtenteils befinden sich diese an der Straße, die hinauf auf den Berg führt. Ein besonderes Erlebnis bedeutet der Aufstieg durch den unterirdischen Gang.

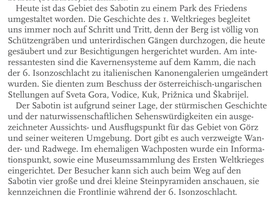
Sv. Genderca

Freilichtmuseum Škabrijel

Škabrijel diente bis zur 6. Isonzoschlacht im August 1915 als Reserveverteidigungslinie der österreichisch-ungarischen Armee (Sveta Gora–Prevalasattel–Škabrijel-Hl. Katarina). Nach der italienischen Einnahme von Görz und des Sabotin wurde diese zur ersten Frontlinie. Als die österreichisch-ungarischen Einheiten sich auf die linke Seite des Isonzoufers (Sočaufer) zurückzogen, zerstörten sie alle Brücken hinter sich, sowie auch den mittleren Bogen der Solkan-Eisenbahnbrücke. In der 11. Isonzoschlacht, im August 1917, zogen sich die Verteidiger von ihren Stellungen auf Sveta Gora zur neuen Verteidigungslinie auf dem Banjšiceplateau zurück. Eine Folge davon war auch der Rückzug der Verteidiger auf dem Škabrijel auf höher gelegene Stellungen auf dem Kamm, der auch »Veliki hrib« (großer Berg) genannt wurde. Der Berg war von drei Seiten aus umzingelt, jedoch gelang es den Verteidigern den Gipfel und den Großteil des Kamms bis zum Durchbruch der österreichisch-unga-